

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

Respectloos gedrag en discriminatie

Bij amateurvoetbalclubs in Noord-Brabant en Zeeland

RADAR & ADB Zeeland, 2017

Inleiding

Uit onderzoek blijkt dat verbaal en (licht) fysiek geweld, evenals discriminatie, met enige regelmaat voorkomen in het amateurvoetbal (Duijvestijn et al 2013). Clubs handelen dit soort incidenten vaak zelf af, als ze daar tenminste gemeld zijn. De KNVB registreert alleen de geweldsexcessen. Het aantal registraties neemt de laatste jaren af. Dat geldt ook voor het gemiddeld aantal meldingen per week bij meldpunten wanordelijkheden en Sport en Geweld (Romijn et al 2016). Over discriminatie in de sport in het algemeen is het een en ander bekend uit survey-onderzoeken. Tien procent van de sporters die in 2015 aan een onderzoek deelnamen, gaf aan discriminatie op grond van huidskleur te hebben ervaren of er getuige van te zijn geweest. Nog eens 10 procent was doelwit of getuige van discriminatie vanwege cultuur of religie en 6 procent van de sporters noemde discriminatie op grond van seksuele gerichtheid (Tiessen-Raaphorst, 2015). Over discriminatie specifiek in het amateurvoetbal is minder bekend. Een onderzoek naar amateurvoetbal in Breda, waarvoor interviews met spelers, bestuursleden, trainers en vrijwilligers van acht Bredase voetbalclubs werden afgenomen, liet zien dat bijna de helft van de geïnterviewden ooit met discriminatie in het voetbal in aanraking was geweest, waarbij afkomst verreweg de meest genoemde discriminatiegrond was. In de meeste gevallen werden incidenten niet gemeld bij het bestuur (Peters, 2007). De Zeeuwse krant PZC zette in 2016 een enquête uit onder 162 amateurvoetballers van eerste elftallen. Bijna een kwart van de ondervraagden had weleens discriminatie ervaren rondom het voetbal. Racistische incidenten komen volgens 85 procent van de ondervraagde voetballers regelmatig voor in het voetbal (PZC, 2016).

Doel en aanpak van het onderzoek

Doel van dit verkennende onderzoek is om meer licht te werpen op respectloos gedrag, en discriminatie in het bijzonder, in het amateurvoetbal in Noord-Brabant en Zeeland. De antidiscriminatievoorzieningen RADAR en ADB Zeeland hebben hiertoe eind 2016 een survey uitgezet onder kaderleden van amateurvoetbalclubs in beide provincies. In totaal zijn er 470 uitnodigingen verstuurd naar kaderleden van 370 voetbalclubs in Noord-Brabant en 100 in de provincie Zeeland. In de meeste gevallen is het bestuur verzocht om de survey onder kaderleden binnen de club uit te zetten. 119 kaderleden hebben de vragenlijst volledig ingevuld, daarnaast waren er 64 gedeeltelijk ingevulde lijsten. We ontvingen uit Noord-Brabant 138 en uit Zeeland 60 ingevulde vragenlijsten.¹

De kaderleden hebben we gevraagd naar hun waarnemingen en kennis van incidenten binnen hun club. Kaderleden zijn vrijwilligers die een leidende functie binnen de voetbalclub vervullen. Het kan hierbij gaan om commissieleden, trainers, scheids- en grensrechters en coördinatoren. Kaderleden hebben veel direct contact met spelers, ouders en supporters. Ze zijn nauw betrokken en vaak aanwezig bij wat zich op en rond het voetbalveld afspeelt.

¹ Waarvan in Noord-Brabant 83 en in Zeeland 36 volledig ingevuld.

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

Dit onderzoek richt zich op respectloos gedrag en in het bijzonder op respectloos gedrag waarbij sprake is van discriminatie. Onder respectloos gedrag verstaan we: schelden, pesten, buitensluiten, opzettelijk vernielen van andermans spullen, vrouwonvriendelijk gedrag, lichamelijk geweld en bedreiging. Onder discriminatie verstaan we: respectloos gedrag waarbij het slachtoffer doelwit is vanwege zijn/haar huidskleur, herkomst/ethniciteit, geloof, seksuele gerichtheid of handicap/chronische ziekte.

De aangeschreven kaderleden vroegen we of bepaalde incidenten zich voordeden in het afgelopen en vorige seizoen en, indien ja, waar dat dan was en wie erbij betrokken waren. De vragenlijst sloot af met enkele vragen over of en hoe clubs dit soort incidenten zouden moeten adresseren en welke middelen hen hiertoe ter beschikking staan.

Respectloos gedrag

Voor alle typen incidenten die hier onder de noemer 'respectloos gedrag' geschaard worden geldt dat deze relatief meer voorkwamen in Noord-Brabant dan in Zeeland, als we afgaan op de antwoorden van de kaderleden van voetbalclubs. Niet geheel verrassend kwam schelden, van alle genoemde incidenten, volgens hen verreweg het vaakst voor.

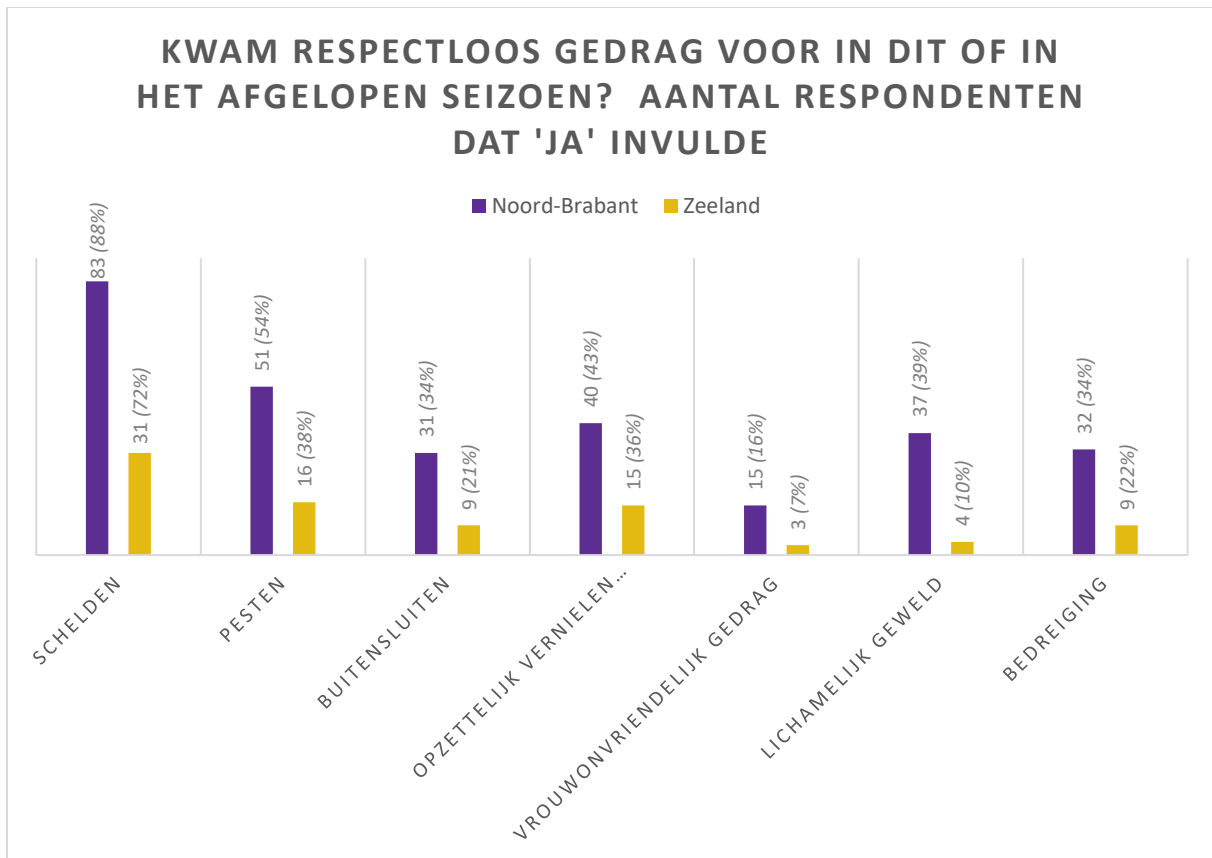
"Het is een vraag met een bekend antwoord: overal wordt gescholden op het veld. Het zou vroomser dan de paus zijn als je dat uit kunt sluiten. En met schelden gaat meestal ook discrimineren en pesten gepaard."

De Brabantse kaderleden geven aan dat ook pesten zich relatief vaak voordeed bij hun club. 54% van hen zegt dat dit in het huidige of vorige seizoen is voorgekomen binnen de eigen club. Het gaat dan om een of enkele incidenten per jaar. Slechts enkele kaderleden zeggen dat pesten iets is dat maandelijks of zelfs wekelijks voorkwam. In Zeeland komt pesten, van alle genoemde typen incidenten, weliswaar ook op de tweede plaats, maar het wordt door slechts 16 respondenten genoemd en kwam volgens hen doorgaans maar een of enkele keren per jaar voor. Vernieling komt zowel in Brabant als Zeeland op de derde plaats. Lichamelijk geweld is volgens 37 van de kaderleden in Noord-Brabant in de afgelopen twee seizoenen voorgekomen op de club. Enkele van hen geven aan dat dit zelfs vrij frequent aan de orde was, dat wil zeggen maandelijks of zelfs wekelijks.

"De grensrechter van de tegenpartij sloeg onze scheidsrechter en coach."

"Een speler van onze vereniging ging op de vuist met een speler van de tegenstander"

Voor bedreiging is het beeld in Noord-Brabant vergelijkbaar. In Zeeland worden geweld en bedreiging maar door enkele kaderleden genoemd. Vrouwonvriendelijk gedrag deed zich, van alle typen incidenten, het minst voor.

In bovenstaande grafiek is het aantal respondenten weergegeven dat per onderdeel invulde dat deze vorm van respectloos gedrag in het vorige of huidige seizoen zich voor heeft gedaan. In de bijlage is een uitgebreide tabel te vinden, waarin ook is te vinden hoeveel respondenten hebben aangegeven dat dit niet voorkwam en hoeveel respondenten de vraag beantwoordde met 'weet ik niet'. Dit geldt ook voor de andere grafieken.

Discriminatie

Volgens een deel van de kaderleden die aan dit onderzoek hebben meegedaan komen discriminatie-incidenten niet zo vaak voor, of in elk geval merken zij het niet.

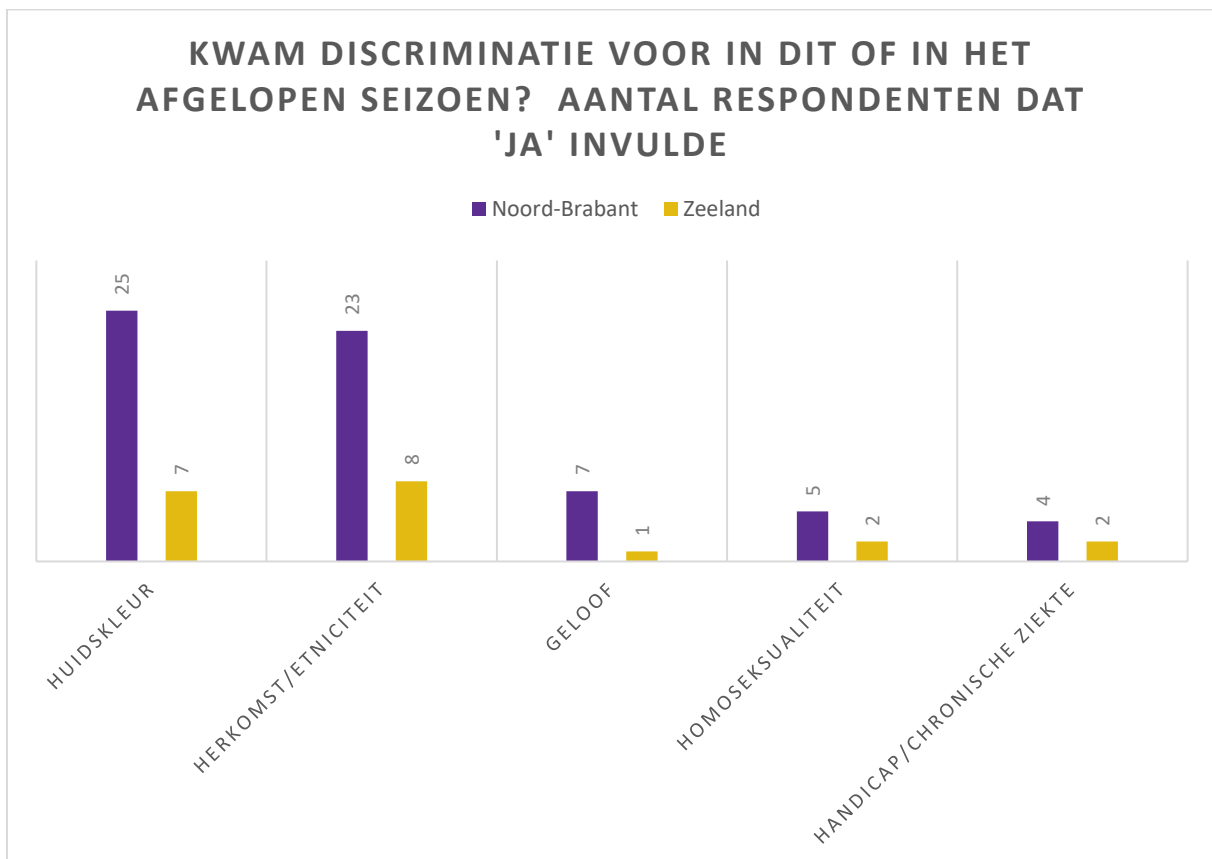
“Ik neem aan dat er van het door u beschreven gedrag ook binnen onze vereniging sprake zal zijn. Ik merk hier echter weinig van en proef ook niets in de sfeer binnen de vereniging.”

Degenen die wel weet van hebben van incidenten, stellen dat het daarbij in de eerste plaats gaat om discriminatie op grond van huidskleur en herkomst/ethniciteit. Een kwart van de respondenten in Noord-Brabant geeft aan bekend te zijn met discriminatie-incidenten op deze gronden in hun club. Enkele van hen zeggen dat discriminatie op grond van huidskleur en herkomst/ethniciteit zich maandelijks of zelfs wekelijks voordeed in het afgelopen en vorige seizoen. In Zeeland werd deze problematiek minder sterk waargenomen door de kaderleden. De zeven respondenten die aangeven dat discriminatie op grond van huidskleur voorkwam in hun club en de acht die discriminatie op grond

van herkomst/ethniciteit noemen, geven aan dat dergelijke incidenten zich een of enkele keren per jaar voordeden. Discriminatie op andere gronden wordt maar heel weinig genoemd door de respondenten.

“Scheldpartijen met termen als aap en zo. Als we dat als bestuur zien stappen we meteen van het veld af.”

“Wij zijn een club met veel allochtonen. Wekelijks hoor ik van tegenstanders/publiek discriminerende opmerkingen tegen onze spelers”

Waar deden incidenten zich voor?

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat de gemoederen vooral bij wedstrijden hoog kunnen oplopen. Volgens respondenten deden de meeste incidenten van respectloos gedrag en discriminatie zich voor bij wedstrijden, waarbij thuiswedstrijden iets vaker genoemd worden dan uitwedstrijden.

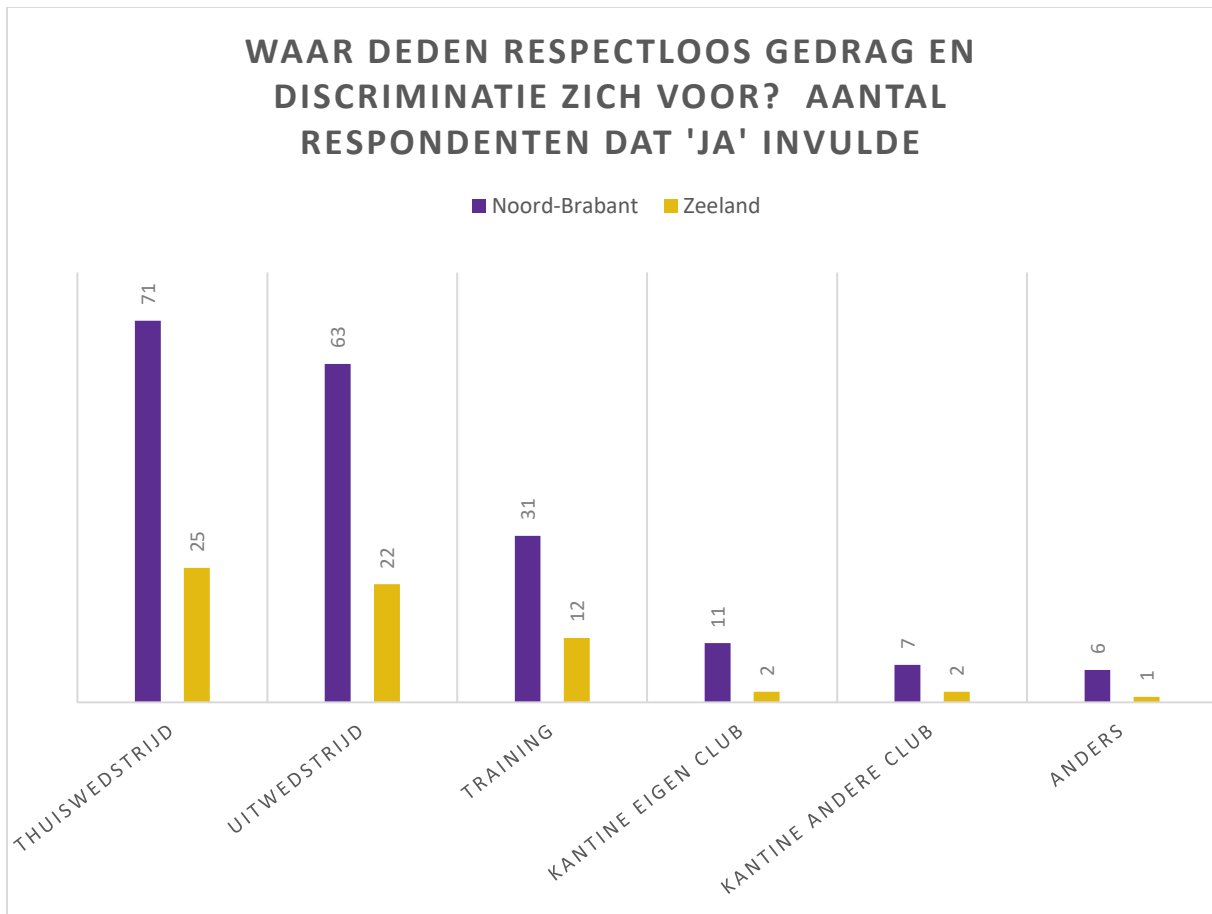
“Een allochtone speler speelde mee in een wedstrijd. De scheids floot alles af wat die allochtone speler deed. En de tegenstander schopte de allochtone speler regelmatig en dan was het steeds doorspelen.”

“Tegenstanders die onze allochtone jeugdspelers uitschelden tijdens wedstrijden.”

“Continu schelden op Poolse spelers dat ze terug moeten omdat ze hier het werk inpikken.”

Ook bij trainingen deden zich weleens incidenten voor volgens de kaderleden. In andere settings, zoals de kantine van de eigen of de gastclub, was volgens respondenten veel minder sprake van wangedrag. Enkele respondenten noemen nog de kleedkamer, vergaderingen en de bus naar de wedstrijd als gelegenheden waar zich incidenten hebben voorgedaan.

“Dames worden vaak als 'ondergeschikt' bestempeld door eigen leden in de kantine.”

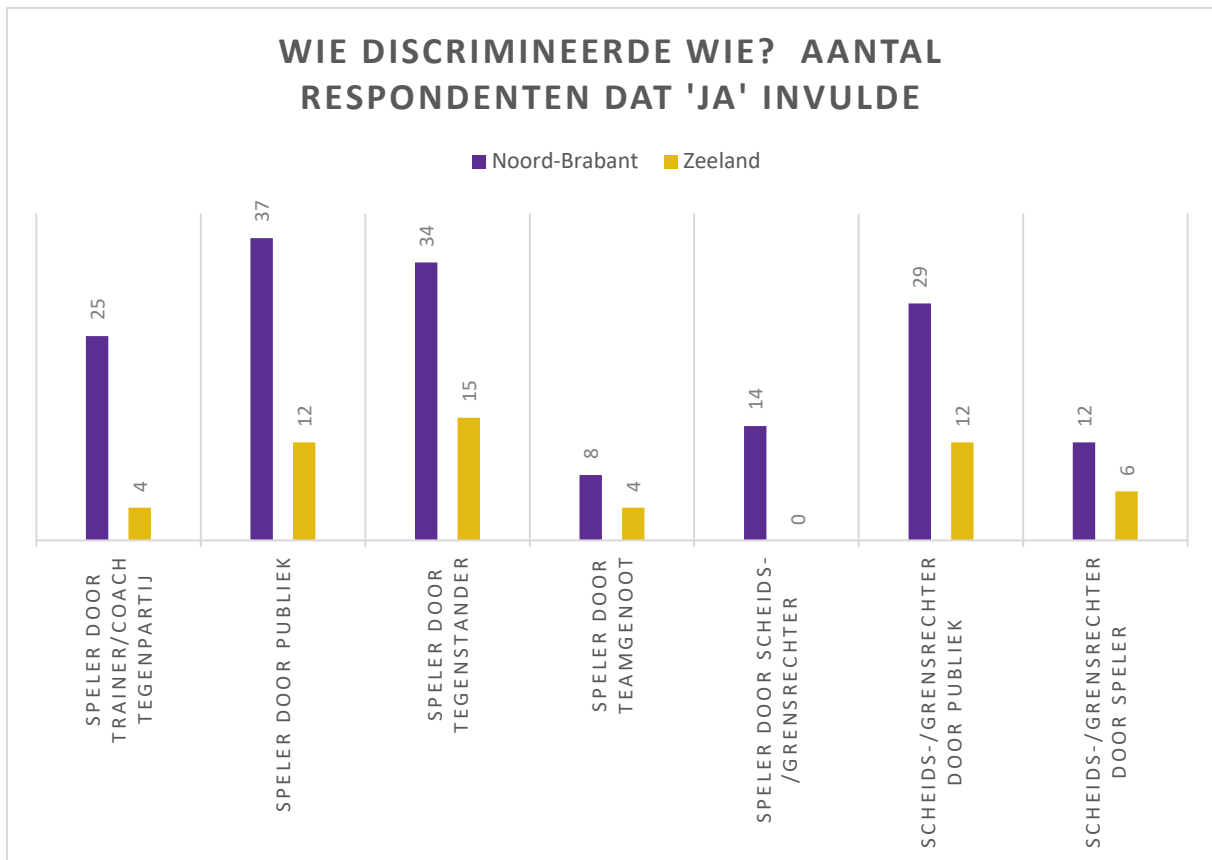

Volgens de meeste respondenten komen discriminatie en andere vormen van respectloos gedrag in zowel jeugd- als seniorenteams voor.

Wie waren erbij betrokken?

Als discriminatie voorkwam, dan ging het vaak om spelers die door tegenstanders of publiek werden uitgescholden. In mindere mate kwam het volgens respondenten voor dat spelers door de trainer of coach van de tegenstander, door de scheids- of grensrechter of door een teamgenoot werden gediscrimineerd. Discriminatie van scheids- en grensrechters wordt ook door een deel van de respondenten gerapporteerd. Daarbij gaat het met name om discriminatie door het publiek en veel minder om discriminatie door een speler.

“We hebben redelijk veel jongens van buitenlandse komaf. Binnen de teams gaat dat goed. Met name bij uitwedstrijden worden ze weleens uitgescholden.”

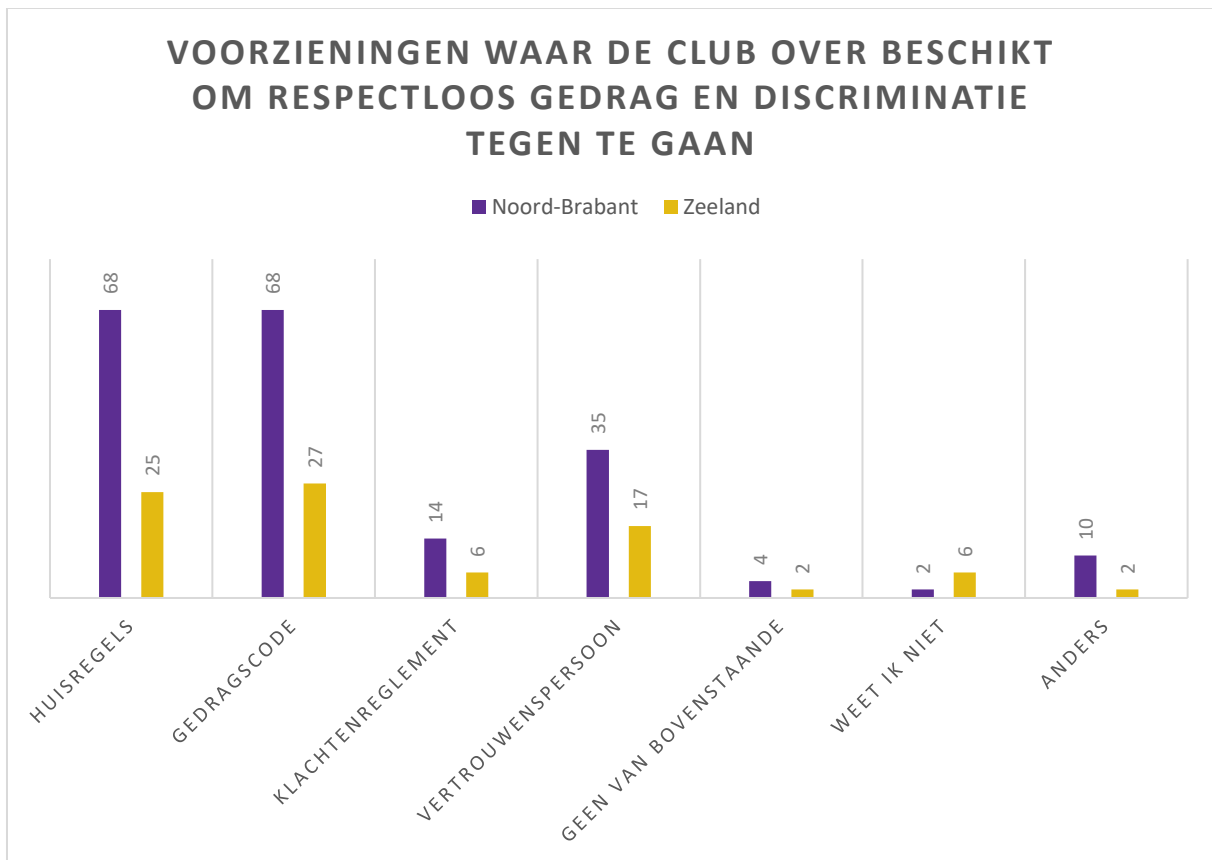
“Een trainer werd door de begeleiding van de tegenstander toegeroepen dat hij moest oprotten naar zijn eigen land.”

“Een speler werd vanwege zijn huidskleur uitgescholden.”

Maatregelen tegen respectloos gedrag en discriminatie

De meeste voetbalclubs beschikken over huisregels, gedragsregels en/of een gedragscode, aldus de kaderleden die aan dit onderzoek deelnamen. In de gedragsregels is volgens respondenten het onderwerp discriminatie in de meeste gevallen apart benoemd; de respondenten die aangeven dat hun club huisregels hanteert geven in de helft van de gevallen aan te weten dat hierin discriminatie expliciet is opgenomen. Een kleiner deel van de clubs biedt hun spelers en medewerkers/vrijwilligers toegang tot een vertrouwenspersoon. Een klachtenreglement wordt beduidend minder vaak genoemd.

“Het is maatwerk. Stad of dorp is verschillend. Wat respectloos is is voor jong en oud verschillend (generaties). Incidenten hebben vaak toch meerdere achterliggende redenen.”

Bij de mogelijkheid ‘anders’ wordt door diverse respondenten opgemerkt dat er een commissie Waarden en Normen is aangesteld. Een respondent merkt op dat binnen de club de afspraak geldt dat er van incidenten waarbij andere clubs betrokken zijn altijd melding wordt gedaan door de leiders bij het jeugdbestuur. Zij handelen het verder af met de club waar het gebeurd is. Een ander spreekt van een ‘strafcommissie’.

“Belangrijk is dat het bestuur een eenheid vormt tegen respectloos gedrag. Dat lijkt heel normaal maar sentimenten spelen vaak een hoofdrol.”

“Het is van belang dat we gezamenlijk met plezier op het veld staan en ons thuis voelen op de club.”

Slechts enkele respondenten denken dat het in hun club niet nodig is om aandacht te besteden aan respectloos gedrag en discriminatie omdat er geen probleem is. De meeste respondenten zien het belang van een goede aanpak die gericht is op het voorkomen van dit soort gedrag juist wel in.

Conclusie

In hoeverre vormen respectloos gedrag en, in het bijzonder discriminatie, een probleem in het amateurvoetbal in Noord-Brabant en Zeeland? Volgens de voor dit onderzoek bevroegde kaderleden van voetbalclubs zien zij schelden en in mindere mate pesten als het voornaamste wangedrag waar hun club mee te maken heeft. Discriminatie wordt door minder respondenten als probleem op hun club gezien. De kaderleden die van discriminatie-incidenten binnen hun club weten, geven aan dat het daarbij vooral draait om herkomst en huidskleur en bijvoorbeeld nauwelijks om seksuele gerichtheid. Het zijn in de eerste plaats spelers die door de tegenstander of het publiek discriminerende opmerkingen toegeworpen krijgen. Discriminatie van scheids- en grensrechters wordt ook door een deel van de respondenten gerapporteerd. Incidenten doen zich vooral voor tijdens wedstrijden, waarbij de spanning hoog kan oplopen.

De kaderleden die aan dit onderzoek deelnamen lijken de problematiek van respectloos gedrag over het algemeen goed in het vizier te hebben. Bijna alle respondenten vinden dat het nodig is om binnen de club aandacht te besteden aan respectloos gedrag. Discriminatie wordt door iets minder respondenten als belangrijk probleem gezien, maar ook hiervoor geldt dat de meeste respondenten het wel belangrijk vinden om er aandacht aan te besteden. Voor discriminatie is volgens respondenten niet altijd specifiek aandacht in huisregels, gedragscodes en andere instrumenten die clubs ter beschikking staan om wangedrag op hun club aan te pakken.

Dit verkennende onderzoek heeft zich enkel gericht op de perceptie van kaderleden. Het zou interessant zijn om in vervolgonderzoek ook de beleving van spelers, grens/scheidsrechters en toeschouwers onder de loep te nemen.

Literatuur

Duijvestijn, P., Dijk, B., van, Egmond, P., van, Groot, M., de, Sommeren, D., van & Verwest, A. (2013). *Excessief geweld op en om de voetbalvelden*. Amsterdam: DSP-groep.

Peters, M. (2007). *Zet discriminatie buitenspel! Onderzoek naar discriminatie in het voetbal in Breda*. Breda: Bureau Discriminatiezaken Midden- en West-Brabant.

PZC (23 januari 2016). *Zeeuwse voetballers zien vaak racisme op de velden*. Gevonden op www.pzc.nl/algemeen/zeeuwse-voetballers-zien-vaak-racisme-op-de-velden~af4d0d45.

Romijn, D., J.van Kalmthout en K. Breedveld (2016) *VSK-monitor 2016: Voortgangsrapportage Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut.

Tiessen-Raaphorst, A. (red) (2015). *Rapportage sport 2014*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Bijlage

Tabel 1 Kwam respectloos gedrag voor in het huidige of in het vorige seizoen? Aantal respondenten dat 'ja', 'nee' of 'weet ik niet' invulde

Noord-Brabant	niet voorgekomen	wel voorgekomen	weet ik niet
Schelden	7	83 (88%)	4
Pesten	22	51 (54%)	22
Buitensluiten	43	31 (34%)	17
Opzettelijk vernielen spullen	42	40 (43%)	10
Vrouwonvriendelijk gedrag	62	15 (16%)	14
Lichamelijk geweld	51	37 (39%)	6
Bedreiging	52	32 (34%)	9

Zeeland	niet voorgekomen	wel voorgekomen	weet ik niet
Schelden	10	31 (72%)	2
Pesten	22	16 (38%)	4
Buitensluiten	31	9 (21%)	2
Opzettelijk vernielen spullen	26	15 (36%)	1
Vrouwonvriendelijk gedrag	37	3 (7%)	2
Lichamelijk geweld	35	4 (10%)	2
Bedreiging	29	9 (22%)	3

Tabel 2 Kwam discriminatie voor in het huidige of in het vorige seizoen? Aantal respondenten dat 'ja', 'nee' of 'weet ik niet' invulde

Noord-Brabant	niet voorgekomen	wel voorgekomen	weet ik niet
Discriminatie vanwege:			
Huidskleur	56	25	12
Herkomst/etniciteit	59	23	11
Geloof	73	7	13
Homoseksualiteit (homo/lesbo/bi)	74	5	14
Handicap/chronische ziekte	78	4	11

Zeeland	niet voorgekomen	wel voorgekomen	weet ik niet
Discriminatie vanwege:			
Huidskleur	32	7	2
Herkomst/etniciteit	33	8	1
Geloof	40	1	1
Homoseksualiteit (homo/lesbo/bi)	38	2	2
Handicap/chronische ziekte	39	2	1

Tabel 1 Waar deden respectloos gedrag en discriminatie zich voor? Aantal respondenten dat 'ja' invulde

	Noord-Brabant	Zeeland
	wel voorgekomen	wel voorgekomen
Thuiswedstrijd	71	25
Uitwedstrijd	63	22
Training	31	12
Kantine eigen club	11	2
Kantine andere club	7	2
Anders	6	1

Tabel 2 Wie discrimineerde wie? Aantal respondenten dat 'ja' invulde

	Noord-Brabant	Zeeland
	wel voorgekomen	wel voorgekomen
Speler door trainer/coach tegenpartij	25	4
Speler door publiek	37	12
Speler door tegenstander	34	15
Speler door teamgenoot	8	4
Speler door scheids-/grensrechter	14	0
Scheids-/grensrechter door publiek	29	12
Scheids-/grensrechter door speler	12	6

Tabel 3 Voorzieningen waar de club over beschikt om respectloos gedrag en discriminatie tegen te gaan

	Noord-Brabant	Zeeland
	wel aanwezig	wel aanwezig
Huisregels	68	25
Gedragsregels/gedragscode	68	27
Klachtenreglement	14	6
Vertrouwenspersoon	35	17
Geen van bovenstaande	4	2
Weet ik niet	2	6
Anders	10	2

Gezamenlijke uitgave

RADAR / ADB Zeeland

www.radar.nl
www.adbzeeland.nl

Tilburg /Goes, 2017